

DALAJLÁMOVA

MAČKA

DAVID MICHIE

DALAJLÁMOVA
MAČKA

DAVID MICHIE

DALAJLÁMOVA
MAČKA

Dalajlámova mačka

David Michie

Z anglického originálu *The Dalai Lama's Cat* preložila

Andrea Sporková

Redakčná úprava Ivana Bánová

Produkcia V Síti s.r.o.

Grafická úprava a sadzba tlačenej knihy Art D, www.art-d.com

Výroba CPI Moravia Books s. r. o.

Vydalo nakladateľstvo Synergie Publishing SE

www.synergiepublishing.com

Elektronické formáty pripravil KOSMAS, www.kosmas.cz

Elektronické vydanie prvé

Copyright © 2012 by Mosaic Reputation Management

Translation copyright © 2014 by Synergie Publishing SE

Originally Published in 2012 by Hay House Inc., California,
USA.

ISBN 978-80-7370-378-3

*Na pamiatku našej milovanej malej Rinpoče,
princeznej Wussiky zo Zafírového trónu.*

Priniesla nám radosť a mali sme ju veľmi radi.

*Nech táto kniha privedie ju a všetky živé bytosti
rýchlo a jednoducho k úplnému osvieteniu.*

*Nech sú všetky živé bytosti šťastné
a nájdu pravú príčinu šťastia.*

*Nech sa všetky bytosti zbavia utrpenia
a jeho skutočných príčin.*

*Nech všetky bytosti prežívajú trvalé šťastie bez utrpenia,
nesmiernu radosť nirvány, oslobodenie.*

*Nech všetky bytosti spočívajú v pokoji a mieri,
nech je ich myseľ bez závislosti a nenávisťi
a nech nie sú ľahostajné.*

ÚVOD

Napadlo mi to počas jedného slnečného himalájskeho rána. Ležala som na svojom zvyčajnom mieste, na parapete okna na prvom poschodí – čo je ideálne miesto, ktoré mi poskytuje maximálny prehľad s minimálnou vynaloženou námahou – a Jeho Svätosť práve končila súkromnú audienciu.

Som taká diskrétna, že neprehradím, kto bol tým návštevníkom. Poviem len toľko, že to bola slávna hollywoodska herečka... *prírodná* blondína, ktorá sa venuje charitatívnej činnosti pre deti a vie sa o nej, že miluje oslíky. Áno, práve *tá*!

Bola už na odchode, keď sa pozrela z okna, ktoré ponúkalo nádherný výhľad na snehom pokryté vrcholky hôr, a prvýkrát si ma všimla.

„Ach, tá je krásna!“ Pristúpila ku mne a pohladkala ma po krku. Ja som naširoko zívla a poriadne si natiahla predné labky. „Nevedela som, že máte mačku!“ dodala.

Prekvapuje ma, koľko ľudí to udivuje – aj keď niektorí nie sú takí bezprostrední ako táto Američanka, aby svoj údiv vyjadrili aj slovne. Prečo by Jeho Svätosť *nemala* mať mačku? Neviem však, či slovné spojenie „mať mačku“ vystihuje vzťah, aký je medzi nami.

Okrem toho by si každý dobrý pozorovateľ musel hneď všimnúť, že Jeho Svätosť dalajláma žije svoj život s mačkou podľa chlpov a občas aj fúzikov, ktoré na ňom nechávam. Keby ste sa niekedy mohli dostať do jeho bezprostrednej blízkosti a pozrieť sa na jeho rúcho, určite by ste objavili celý chumáč jemnej bielej srsti, ktorý by potvrdil, že rozhodne nežije sám, ale že svoju svätyňu obýva spolu s mačkou bezúhonného – aj keď nezdokumentovaného – pôvodu.

Práve preto reagovala kráľovná všetkých anglických psov korgi tak búrlivo na návštevu Jeho Svätosti v Buckinghamskom paláci – bol to incident, ktorý médiá napodiv ani nezaznamenali.

To však odbočujem.

Ako som už povedala, Američanka ma pohladkala po krku, a potom sa opýtala: „Má nejaké meno?“

„Určite. Má veľa mien,“ tajuplne sa usmiala Jeho Svätosť.

To, čo povedal dalajláma, bola pravda. Tak, ako veľa iných domácich mačiek, som aj ja mala celý rad mien. Niektoré z nich používali ľudia okolo mňa často, iné

zriedkavo. Jedno z nich nie je práve moje oblúbené. Medzi zamestnancami sa ujalo ako moje zasväcovacie meno, ale dalajláma ma tak nikdy neoslovil – aspoň nie v jeho neskrátenej forme. To meno neprehradím, kým budem žiť. Rozhodne nie v tejto knihe.

No... *určite* nie v tejto kapitole.

„Keby tak vedela hovoriť,“ pokračovala herečka, „mohla by sa s nami podeliť o svoju múdrosť.“

A tak sa zasialo malé semiačko.

Počas nasledujúcich mesiacov som sledovala, ako Jeho Svätosť pracuje na novej knihe. Veľa hodín trávil tým, že kontroloval správnosť preložených textov, starostlivo zvažoval každé slovo, kým si bol istý, že to, čo napíše, najlepšie vystihne význam a prinesie najväčší možný úžitok. Čím ďalej, tým viac sa mi zdalo, že možno dozrel čas, aby som aj ja napísala svoju knihu – knihu, ktorá by odovzdala ďalej niečo z múdrosti, ktorú som pochopila nielen pri nohách dalajlámu, ale ešte bližšie, na jeho kolenách. Knihu, ktorá by rozprávala môj príbeh – nie rozprávku o tom, ako som sa dostala z chatrče do paláca, ale skôr z bahna ulice do chrámu. Ako som len o vlások unikla hrozivému osudu a stala sa vernou spoločníčkou človeka, ktorý je nielen jedným z najväčších duchovných vodcov na celom svete a nositeľom Nobelovej ceny mieru, ale dokáže aj veľmi zručne a šikovne otvárať konzervy.

Veľakrát neskoro popoludní, keď Jeho Svätosť dalajláma stále ešte sedí za písacím stolom a pracuje, zoskočím z okenného parapetu, dokrívkam k nemu a začnem

sa mu obtierať o nohy svojím chlpatým telom. Keď si to nevšíma, jemne ho uhryznem do členka – je to len malý stisk zubov, ale na presnom mieste. To zaručene zaberie.

Dalajláma vzdychne, odsunie stoličku od stola, vezme ma do náručia a ide so mnou k oknu. Hľadí do mojich veľkých modrých očí a z jeho pohľadu vyžaruje taká nesmierna láska, že ma vždy zaplaví šťastím.

Niekedy mi hovorí „moja malá bódhimačka“ podľa sanskritského pojmu *bódhisattva*, ktorý v budhizme označuje osvietenú bytosť.

Spolu sa potom pozeráme na obzor, na hory, ktoré sa prudko zvažujú do Kangerského údolia. Ľahký vánok prináša otvoreným oknom vôňu borovíc, himalájskych dubov a rododendronov, a pridáva tak tunajšiemu ovzdušiu jeho neopakovateľnú, skoro až magickú kvalitu. V hrejivom objatí dalajlámu miznú všetky rozdiely – medzi pozorovateľom a pozorovaným, medzi mačkou a lámom, medzi tichom súmraku a mojím hlbokým pradením.

To sú okamihy, keď cítim nesmiernu vďačnosť za to, že som mačkou Jeho Svätosti.

PRVÁ KAPITOLA

Mám nutkavú potrebu poďakovať sa za udalosť, ktorá mi skoro po narodení zmenila život – a bez ktorej by ste, milí čitatelia, nečítali túto knihu.

Predstavte si typické monzúnové popoludnie v Novom Dillí. Dalajláma sa vracal z prednáškového turné po Spojených štátoch. Mieril domov z letiska Indiry Gándhíovej a jeho vozidlo sa prepletalo ulicami predmestia. Doprostred rušnej cesty vstúpil pomalým krokom býk a zatarasil dopravu. Muselo zastaviť aj auto s dalajlámom.

Jeho Svätosť sa pokojne pozerala z okienka stojaceho vozidla a čakala, kým sa kolóna znova rozbehne. Práve v tej chvíli upútala jeho pozornosť dráma, ktorá sa odohrávala na kraji ulice. Uprostred kriku a lomozu, medzi chodcami, cyklistami, pouličnými

stánkami s jedlom a žobrákmi postávali dve otrhané deti ulice a snažili sa predať, čo im v ten deň ešte ostávalo. Ráno totiž našli v jednej postrannej uličke čerstvo narodené mačiatka, ukryté v hromade vriec. Starostlivo si prezreli svoj nález a prišli k záveru, že by sa dal speňažiť. Mačiatka vyzerali ako čistokrvné, nebola to žiadna pouličná zmes a ich matka nemohla byť obyčajná túlavá mačka. Chlapci nepoznali plemeno himalájskych mačiek, ale podľa našich zafírových očí, krásneho sfarbenia a dlhej srsti vytušili, že by sme mohli mať nejakú cenu.

Vytiahli nás z nášho útulného pelechu, v ktorom sa o nás starala naša matka, a zrazu sme sa, moji súrodenci a ja, ocitli v desivej pouličnej vrave. Už o chvíľku sa chlapcom podarilo vymeniť za kôpku rupií moje dve sestry, najväčšie a najvyvinutejšie z nás. V nadšení z úspešného obchodu ma omylom pustili a ja som tvrdo dopadla na dláždenie. Len zázrakom ma neprešiel okoloidúci skúter.

Nás dve, zvyšné menšie a chudšie mačiatka, sa im však nedarilo predať. Niekoľko hodín sa prechádzali po uliciach a energicky nás ukazovali do okienok idúcich áut. Bola som ešte príliš malá, aby ma vzali od matky, a moje útle telíčko sa s tým nedokázalo vyrovnáť. Zúfalo mi chýbalo mliečko a od toho pádu ma všetko bolelo. Bola som už napoly v bezvedomí, keď si chlapci všimli, že o nás má záujem akýsi starší okoloidúci. Chcel kúpiť mačiatko pre vnučku.

Pokynul chlapcom, aby nás dali na zem, čupol si k nám a pozorne si nás prezeral. Môj starší brat sa neisto motkal po špinavej a hrboľatej zemi a úpenlivo mňaukal. Potreboval mlieko. Mňa museli postrčiť zozadu, aby som sa vôbec pohla. Urobila som jeden neistý krôčik a potom som spadla do blatistej kaluže.

Práve túto scénu videla Jeho Svätosť.

A aj tú nasledujúcu.

Chlapci sa dohodli s bezzubým starčekom na cene a odovzdali mu môjho brata. Mňa nechali ležať v bahne a radili sa, čo so mnou. Jeden z nich do mňa hrubo strčil bosým palcom. Zhodli sa na tom, že ma už nikto nekúpi. Vzali noviny, bola to týždeň stará športová stránka z *Times of India*, ktorú vietor privial do blízkeho jarku, a zabalili ma do papiera, akoby som bola kus pokazeného mäsa. Asi ma chceli hodiť na najbližšiu hromadu odpadkov.

V novinách som sa začala dusiť. Bojovala som o každý nádych. Bola som zoslabnutá vyčerpaním a hladom a cítila som, ako plamienok môjho života nebezpečne vyhasína. V tom zúfalom okamihu som smrť cítila za päťami.

Našťastie, práve vtedy poslala Jeho Svätosť za oboma chlapcami svojho asistenta. Ten pred chvíľou vystúpil z lietadla spolu s dalajlámom a náhodou mal vo vrecku dve pokrčené dolárové bankovky, ktoré mu ostali. Odovzdal doláre chlapcom a tí sa rýchlo rozbehli preč. Cesťou nadšene pokrikovali a počítali, koľko rupií získajú za utržené doláre.

Vybalili ma zo smrteľnej pasce športovej prílohy („Bangalore porazilo Radžastan o 9 gólov“ hlásal hlavný titulok) a nechali ma odpočívať v pohodlí zadného sedadla dalajlámovho vozidla. Hneď potom mi do papuľky začali kvapkať mlieko, ktoré priniesli od pouličného predavača. Jeho Svätosť znovu rozdúchavala plamienok života v mojom bezvládnom tele.

Podrobnosti svojej záchrany si nepamätám osobne, ale celý príbeh som už počula rozprávať toľkokrát, že ho viem naspamäť. Spomínam si však, že som sa prebrala v akejsi svätyni. Bolo mi tak hrejivo teplo, že som si pomyslela, že všetko je zas v poriadku – prvýkrát od chvíle, keď ma v to osudné ráno vytiahli z pelechu medzi vrecami. Rozhliadla som sa, aby som zistila, z čoho pramení môj novonadobudnutý pocit bezpečia a sýstosti – a stretla som sa pohľadom s očami Jeho Svätosti.

Ako opísať prvé okamihy v jeho prítomnosti?

Bol to pocit a myšlienka zároveň – hlboké hrejivé vedomie toho, že všetko je v poriadku. Neskôr som pochopila, že to bolo také, ako keď si prvýkrát v živote uvedomíte, že vašou pravou prirodzenosťou je nekonečná láska a nekonečný súcit. Oboje vo vás je, dalajláma to vo vás vidí, a navyše vám to odzrkadlí späť. Vníma vašu pravú budhovskú podstatu a toto výnimočné vnímanie často privedie prítomných až k slzám.

V mojom konkrétnom prípade som pochopila aj niečo iné – zabalená v gaštanovohnedom vlnenom šále na kresielku v pracovni Jeho Svätosti som zistila fakt, ktorý je podstatný pre všetky mačky: ocitla som sa v domove milovníka mačiek.

Zároveň s tým som si však uvedomila aj prítomnosť niekoho menej sympatického, kto sedel na druhej strane konferenčného stolíka. Po návrate do Dharamsaly sa Jeho Svätosť vrátila ku svojim pravidelným audienčným hodinám, a tak tu teraz sedela s jedným vopred objednaným návštevníkom. Bol to profesor histórie z Británie, ktorý už dlho žiadal dalajlámu o rozhovor. Nemôžem vám prezradiť, o koho konkrétne išlo. Azda postačí, ak naznačím, že učil na jednej z dvoch najprestížnejších anglických univerzít.

V tom čase práve spisoval objemné dielo o indicko-tibetských dejinách a zatváril sa trochu podráždene, keď zistil, že nie je centrom dalajlámovej pozornosti.

„Pouličné mačiatko?“ čudoval sa, keď mu Jeho Svätosť stručne vysvetlila, prečo sedím s nimi pri jednom stole.

„Áno,“ potvrdil dalajláma. Potom pokračoval a odpovedal skôr na tón hlasu, akým ju jeho návštevník položil, ako na profesorovu otázku. Láskavo sa usmial

a prehovoril sýtym hrejivým barytónom, hlasom, ktorý sa pre mňa stal dôverne známym.

„Viete, pán profesor, vy a to mačiatko máte niečo spoločné, niečo veľmi dôležité.“

„Netuším, čo by to mohlo byť,“ chladne odvetil profesor.

„Najdôležitejšou vecou na svete je pre vás váš život,“ povedala Jeho Svätosť. „A pre to mačiatko tiež.“

Ticho, ktoré nasledovalo, prezrádzalo, že napriek svojmu vzdelaniu sa pán profesor stretáva s takou myšlienkou prvýkrát.

„Hádam tým nemyslíte, že ľudský život má rovnakú cenu ako život zvieratá?“ namietol po chvíľke mlčania.

„Ako ľudia máme, samozrejme, oveľa väčší potenciál,“ odpovedala Jeho Svätosť. „Ale v niečom sme rovnakí – v tom, ako sa držíme svojho života, ako lipneme na našej konkrétnej skúsenosti vedomia.“

„No, možno niektoré vyvinutejšie cicavce...“ pán profesor sa ťažko zžíval aj s takouto predstavou. „Ale rozhodne sa to netýka všetkých zvierat, chcem povedať, napríklad určite nie švábov.“

„Aj švábov,“ Jeho Svätosť stála neochvejne na svojom. „Každej živej bytosti.“

„Ale šváby predsa žijú v špíne a prenášajú rôzne choroby. Tie sa predsa *musia* hubiť.“

Dalajláma vstal a prešiel k svojmu pracovnému stolu a vzal z neho veľkú škatuľku od zápaliiek. „Toto máme na odnášanie švábov,“ vysvetľoval. „Je to oveľa lepšie, ako ničenie nejakým postrekom,“ pokračoval a pripojil

svoj charakteristický tlmený smiech. „Ani vy by ste nechceli, aby vás nejaký obor prenasledoval s jedovatým sprejom v ruke.“

Pán profesor to mlčky uznal. Bola to celkom zrejmä, aj keď pre neho úplne nová pravda.

„Pre nás všetkých,“ pokračoval dalajláma, keď sa vrátil späť na svoje miesto, „je život nesmierne cenný. Preto je potrebné chrániť všetky živé bytosti. Je dôležité si uvedomiť aj to, že všetci máme dve rovnaké základné želania: byť šťastní a vyhnúť sa utrpeniu.“

O tom som počula hovoriť dalajlámu všetkými možnými spôsobmi už veľakrát predtým. A pritom vždy, keď o tom s niekým hovorí, vraví to s takým živým zaujatím a dôrazom, ako keby to bolo po prvýkrát.

„To sú želania, ktoré prežívame všetci. A všetci máme aj rovnaký spôsob, ktorým sa snažíme dosiahnuť šťastie a vyhnúť sa nepohodliu. Kto by si s pôžitkom nevychutnal výborné jedlo? Kto by si neprial spať v bezpečí a v pohodlí? Spisovateľ, mních – alebo zatúlané mačiatko – v tom sme si všetci rovní.“

Profesor histórie sa na druhej strane konferenčného stolíka nepokojne pomrvil.

„A najviac zo všetkého si všetci želáme, aby nás mal niekto rád,“ dodal dalajláma, naklonil sa ku mne a jemne ma pohladkal ukazováčikom.

Keď profesor o chvíľu neskôr odchádzal, v hlave mu vírilo oveľa viac vecí ako len dalajlámove názory na indicko-tibetské dejiny, ktoré si pôvodne prišiel nahrať. To, čo mu Jeho Svätosť povedala, sa ho dotklo.

Nemohol s tým súhlasiť. Lenže zároveň na to ani nedokázal nemyslieť a nešlo mu to z hlavy... ako ešte uvidíme.

Nasledujúce dni som sa oboznamovala s novým prostredím. A šlo mi to rýchlo. Jeho Svätosť mi vytvorila útulný pelech zo starého vlneného rúcha. Slnko každý deň putovalo po oblohe od východu na západ, svetlo sa striedalo s tmou a dalajláma ma so svojimi dvomi tajomníkmi zatiaľ láskyplne kímil teplým mliekom, kým som nezosilnela tak, že som mohla jesť aj sama.

Najprv som začala so skúmaním dalajlámových izieb a potom som sa odvážila ďalej, do kancelárie oboch tajomníkov. Ten, ktorý sedel bližšie pri dverách, mladý, okrúhly, usmievavý mních s jemnými rukami, sa volal Čogjal. Pomáhal Jeho Svätosti s kláštornými záležitosťami. Starší a vyšší mních, ktorý sedel naproti Čogjalovi, sa volal Tenzin. Bol vždy elegantne oblečený ako zo škatuľky a ruky mu voňali karbolovým mydlom. Ako profesionálny diplomat a kultúrny atašé pomáhal dalajlámovi vo svetských otázkach.

Keď som prvýkrát dokrивkala do ich kancelárie, obaja prestali pracovať a mlčky sa na mňa zahľadeli.

„Kto je to?“ chcel vedieť Tenzin.

Čogjal sa zasmial, zdvihol ma zo zeme a postavil pred seba na stôl. Moju pozornosť okamžite upútalo jasne modré veko z pera. „Dalajláma ju zachránil cestou domov z Dillí,“ potom zopakoval Tenzinovi, čo sa dozvedel od asistenta. Ja som zatiaľ postrkovala veko a ono sa gúľalo cez celý stôl.

„Prečo tak čudne chodí?“ zaujímalo Tenzina.

„Vraj spadla z výšky na chrbát.“

„Hmm.“ Tenzinovi sa to veľmi nepozdávalo. Naklonil sa bližšie ku mne a pozorne si ma prezeral. „Možno to bolo najmenšie mačiatko z vrhu. Zrejme podvyživené. Má nejaké meno?“

„Nemá,“ odpovedal Čogjal. Chvíľku sme si gúľali veko po stole, kým si uvedomil: „Musíme jej nejaké vymyslieť!“ A hneď sa do toho nadšene pustil. „Potrebuje duchovné meno. Tibetské alebo anglické, čo myslíš?“ (Budhistickí mnísi a mníšky dostávajú pri vstupe do kláštora na znamenie novej identity nové duchovné meno.)

Čogjal vymyslel niekoľko návrhov, ale Tenzin ich zamietol: „Tieto veci by sa nemali uponáhľať. Som si istý, že nám niečo napadne, keď ju lepšie spoznáme.“

Ako obyčajne, Tenzinova rada bola múdra a prezieravá – ale ako sa neskôr ukázalo, nanešťastie pre mňa. V honbe za vekom som prebehla z Čogjalovho stola na Tenzinov. Starší mních ma zdvihol ako páperie a položil dole na koberec.

„Radšej zostaň dole,“ radil mi. „Mám tu list Jeho Svätosti určený pápežovi. Bol by som nerád, keby na ňom boli všade tvoje stopy.“

Čogjal sa zasmial. „Podpísané Jej Svätosťou Mačkou, vlastnou labkou.“

„JSM, Jeska,“ Tenzin zhrnul iniciálky podpisu. V úradnej korešpondencii sa totiž „Jeho Svätosť dalajláma“ často skrakuje na JSD. „A máme tu provizórny titul, kým jej nájdeme niečo vhodnejšie.“

Za kanceláriou tajomníkov bola chodba, z ktorej viedli dvere do iných kancelárií a ktorá sa končila ďalšími, vždy starostlivo zavretými dvermi. Z rozhovoru oboch tajomníkov som vyrozumela, že tieto dvere vedú na najrôznejšie miesta, napríklad dole, hore, do chrámu alebo za oceán. Tiež nimi prichádzali a odchádzali všetky návštevy Jeho Svätosti. Tieto dvere sa otvárali do úplne nového sveta. V prvých dňoch mi však ako celkom malému mačatu úplne vyhovovalo, že zostávali nepreniknuteľne uzavreté.

Prvé dni svojho života som strávila v temnom zákutí bočnej uličky. Preto som nevedela, ako to chodí na svete a medzi ľuďmi. Netušila som, v akom výnimočnom prostredí som sa teraz ocitla. Jeho Svätosť vstávala každé ráno o tretej ráno, aby do ôsmej meditovala. Vždy som šla za ním, stúlila sa pri jeho nohách do kľbka a ohrievala sa jeho teplom a energiou. Myslela som si, že väčšina ľudí začína deň meditáciou.

Keď za dalajlámom prichádzali návštevy, videla som, že ho obdarovávajú bielym šálom nazývaným *khata*, ktorý im s požehnaním vracal späť. Myslela som si, že ľudia sa zvyčajne zdravia medzi sebou práve takto. Počula som, že mnohí návštevníci Jeho Svätosti prišli z veľkej diaľky, len aby ho mohli pozdraviť. Aj to sa mi zdalo celkom prirodzené.

Jedného dňa ma Čogjal zdvihol do náručia a poškrabkal na krku. „Asi sa čuduješ, kto sú všetci tí ľudia, však?“ spýtal sa. Všimol si, že sa pozerám na rad zarámovaných fotografií na stenách ich kancelárie. Ukázal na niektoré z nich a vysvetľoval: „To je posledných osem prezidentov Spojených štátov pri stretnutí s Jeho Svätosťou. Dalajláma je totiž výnimočný človek, vieš?“

Vedela som to, pretože skôr ako mi dal mlieko, vždy osobne skontroloval, či nie je príliš horúce, a dozrel na to, aby bolo práve také, aké má byť.

„Je jedným z najväčších duchovných vodcov na celom svete,“ pokračoval Čogjal. „Veríme, že je to žijúci Budha. Určite máš s ním nejakú blízku karmickú väzbu. A mňa by zaujímalo, akú.“

O niekoľko dní neskôr som prenikla chodbou do malej kuchynky s akousi odpočívárňou. Niektorí dalajlámovi zamestnanci si tam chodili v pokoji posediť, zjesť obed alebo si urobiť čaj. Zopár mníchov tam práve z pohovky sledovalo záznam správ z nedávnej návštevy Jeho Svätosti v Spojených štátoch. Všetci ma už poznali – stala som pre nich akýmsi oficiálnym maskotom. Vyskočila